

ONDERNEMINGEN KWAMEN EN GINGEN

Nijverheid in Bussum in de 19e eeuw

Bussum was nog een boerendorp toen het in 1817 een zelfstandige gemeente werd. Akkerbouw en een beetje veeteelt verschaften de inwoners een schamel stuk brood. In de loop van de negentiende eeuw zijn er verschillende bedrijven gestart en weer beëindigd. Zo kwamen er diverse wasserijen en blekerijen langs de weg en vaart tussen Bussum en Naarden en kwekerijen op de afgezande terreinen tussen de vesting en Bussum.

Eerste fabrieken

De eerste industriële ondernemingen kwamen in 1818: een fabriekje dat dweilen maakte en een fabriekje dat lampenkatoen vervaardigde. In dat zelfde jaar verrees er aan de Havenstraat een scheepsbeschuitbakkerij met de naam 'De Goede Verwachting'. Scheepsbeschuit of zeekaak werd zo hard gebakken dat het vrijwel onbeperkt houdbaar was. Deze inrichting werkte met twee vaste knechts en nog een paar losse arbeiders. De bakkerij ging verschillende keren in andere handen over en ging uiteindelijk in 1866 failliet.

Fabriek aan de Huizerweg

Omstreeks 1837 kwam er aan het begin van de Huizerweg (die toen de Grindweg op Huizen heette) een zeepfabriek. Het doel was het vervaardigen van "inlandsche zachte Spaanse zeep", volgens een in 1836 verleend octrooi. Tien jaar later was deze fabriek alweer ter ziele. In het pand kwam een fabriek waarin verven, houtazijn en inkt werden bereid. Na een zieltogend bestaan werd het gebouw in 1850 verkocht en kwam er een aardappelbran-

In 1884 werd de chocoladefabriek van Bensdorp in gebruik genomen.

derij in. Dertien jaar later, dus in 1863, verdween deze branderij, waarschijnlijk meer wegens gebrek aan klanten dan aan aardappelen. In 1866 werd het fabrieksgebouw omgebouwd tot bierbrouwerij en mouterij onder de naam "De Hoop". Tevens werd er een herenhuis aangebouwd. Na 1874 is de zaak nog twee keer in andere handen overgegaan. Na enkele jaren, in elk ge-

■ De bierbrouwerij met herenhuis aan de Grindweg op Huizen (1866).

UIT DE FOTOCOLLECTIE VAN HET STREEKARCHIEF

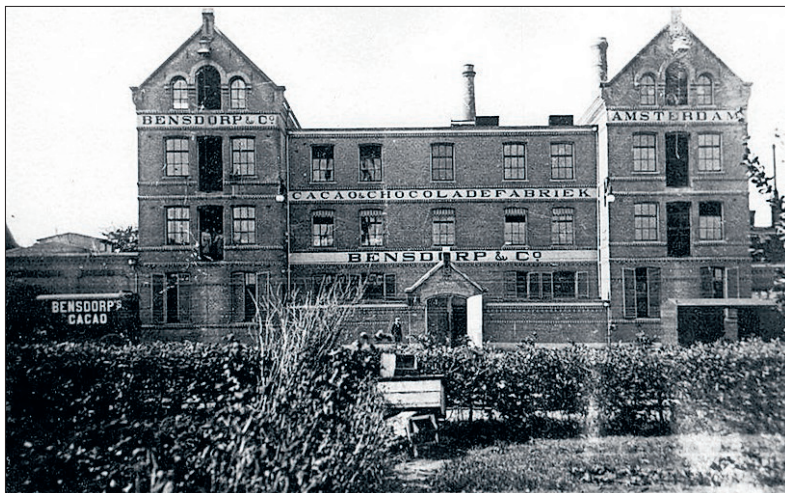
www.gooienvechthistorisch.nl 035 207 09 99 Cattenhagestraat 8, Naarden

Vergane glorie aan de Googweg?

Gelukkig is het pand (waar we hier een deel van zien) in stand gehouden en fraai gerenoveerd. Het gaat hier om Het Rechthuis in Muiderberg. Dit was de situatie in 1970.

FOTO EN TEKST: STREEKARCHIEF GOOISE MEREN

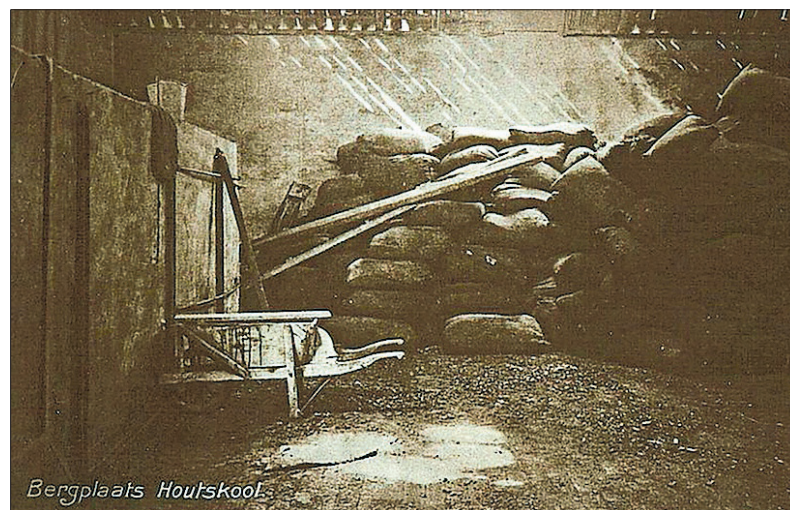

■ De Bensdorpfabriek in Bussum aan het eind van de 19e eeuw.

val nog vóór 1880 verdween ook de bierbrouwerij uit Bussum. In 1890 betrof huisarts dr. Clinge Doorenbos het herenhuis.

Reukwater en briquetten

In 1878 stond in De Groene Amsterdammer: "Verder heeft Bussum een eau de cologne-fabriek, waarvan het fabricaat zoo geurig en keurig is, dat men den naam Bussum spoedig op elke toilettafel zal zien. Die hieraan nog twijfelt overtuige zichzelf." De reukwaterfabriek stond aan de Brinklaan; de productie werd echter al in 1885 beëindigd. Breder van opzet waren de plannen van de firma Van Veen, Fock en Kuijper voor het oprichten van "een door stoom gedreven fabriek tot het vervaardigen van hout- en steenkoolbriquetten, alsmede tot het malen, tegen loon, van cacao, specerijen en krijt". Nadat B&W tweemaal een vergunning had geweigerd vanwege kans op schade en hinder voor de dorpskom, kreeg de firma in 1883 van de Kroon een vergunning. Het fabriekje stond naast het spoor, ongeveer ter hoogte van de Herenstraat. De vervaardiging van de briquetten naar het systeem van dr. Fock leverde niet de gewenste resultaten op en de fabriek bleek niet rendabel te zijn. Brand, stank en stof maakte de fabriek niet populair bij de omwonenden. Toch hield de fabriek het nog tot 1894 uit.

■ Opslagloods van de briquettenfabriek (1890).

■ Wikkel van een chocoladereep.

Mineraalwater, vruchtensappen en chocolade

In 1884 kwam op de hoek Nassaulaan en de Veldweg een Fabriek voor Mineraalwater en Vruchtensappen. De fabriek veranderde een paar keer van eigenaar en functioneerde tot 1919. Van meer belang voor Bussum was de firma Bensdorp en Co uit Amsterdam, die in 1884 naast de Briquettenfabriek van Van Veen met de bouw van een chocoladefabriek begon.

Eind oktober 1884 kon de stoom- en chocoladefabriek van Bensdorp en Co in gebruik genomen worden. Met omstreeks 20 werklieden werden de werkzaamheden aangevangen. Een belangrijke uitbreiding kwam tot stand in 1890, toen werd

begonnen met de bouw van een kuiperij, een kosthuis en een stallen. In 1892 kwam er in de fabriek elektrisch licht. Dit was de eerste elektrische verlichting in Bussum. Voor verlichting van de fabriek en de nevengebouwen werden ruim 200 gloeilampen aangebracht, terwijl het voor- en het achterterrein door booglampen werden verlicht. Ten behoeve van deze lichtinstallatie was een dynamo-elektrische machine opgesteld. In 1897 nam de firma Bensdorp het terrein over van de briquettenfabriek. Dit terrein was even groot als het terrein dat Bensdorp al bezat en werd bestemd voor uitbreiding.

Leerfabriek

Tenslotte moeten nog genoemd een leerfabriek en een schoensmeerfabriekje aan de Huizerweg: de Koelit en de Jumbo. Strikt genomen stonden deze fabrieken op Hilversums grondgebied. Maar na de grenswijziging van 1902 werd dat Bussum. De Koelit is vooral berucht geworden vanwege de stank en vanwege de grote brand die in 1932 een einde maakte aan het bedrijf.

Klaas Oosterom

Bron: 'Uit de oude doos' door A. de Bruin.

Bussumsche Courant 20 December 1930. Afbeeldingen: archief HKB